UJ 38/2018 vp / U 63/2016 vp

Lausunto
30.1.2019

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Lausunto Suomen kannasta tekijänoikeusdirektiiviin

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto jatkokirjelmästä UJ 38/2018 vp, joka koskee digitaalisten sisämarkkinoiden tekijänoikeusdirektiiviä.

Pääviesti

Medialiitto esittää, että eduskunta tarkistaisi Suomen kantaa tekijänoikeusdirektiiviin. Kanta direktiivin 11 artiklassa ehdotettuun lehtijulkaisujen suojaan tulisi muuttaa kielteisestä myönteiseksi.

Suomen kielteinen kanta estää kotimaisia lehtikustantajia kehittämästä lisensiointipohjaista liiketoimintaa digitaalisilla markkinoilla. Uudenlaiset ansaintamallit ovat tarpeen, jotta ammattimaista journalismia pystytään tuottamaan tulevaisuudessakin.

Lehtijulkaisujen suoja direktiiviehdotuksessa

Komissio on ehdottanut direktiivin 11 artiklassa säädettäväksi uuden oikeuden suojaamaan lehtikustantajien investointeja. Ehdotetun oikeuden nojalla kustantajat voisivat lisensioida julkaisujensa sisältöä sosiaalisen median yrityksille, hakupalveluja tarjoaville yrityksille ja muille tietoyhteiskunnan palveluja tarjoaville yrityksille.

Euroopan parlamentti on antanut direktiiville vahvan tuen (12.9.2018, 11520/18) ja myös neuvosto on kannattanut uutta oikeutta (25.5.2018, 9134/18). Neuvottelut direktiivin lopullisista yksityiskohdista ovat loppusuoralla.

Uusi oikeus on tarpeen journalismin rahoittamiseksi

Sosiaalisen median yritysten ja hakupalveluyritysten ansaintamalli on myydä palveluissa kerätyn kuluttajadatan nojalla kohdennettua mainontaa. Mitä laajempi kuluttajajoukko saadaan sitoutetuksi palveluihin, sitä enemmän heistä saadaan kerättyä liiketoiminnalle arvokasta raaka-ainetta, dataa.

Palvelut houkuttelevat kuluttajia välittämällä heille, muiden sisältöjen ohella, lyhyitä tekstiotteita lehtijutuista. Nämä lyhyet tekstiotteet eivät yleensä ole tekijänoikeuden suojaamia. Kustantajilta puuttuu näin oikeudellinen peruste lisensioinnille nykyisen sääntelyn pohjalta. Ehdotettu kustantajan lähioikeus korjaisi olemassa olevan aukon oikeussuojassa.

Journalismille on löydettävä uusia ansaintamalleja digitaalisessa ympäristössä. Yli puolet digitaalisten markkinoiden mainosrahoista on jo siirtynyt kotimaiselta medialta Googlelle ja Facebookille, ja kehitys jatkuu. Nämä yhtiöt eivät tuota journalistisia sisältöjä suomalaisille, eivät kanna oikeudellista sisältövastuuta eivätkä maksa veroja Suomeen samalla tavoin kuin mediayhtiöt.

Lisensiointiin perustuva ansaintamalli on osoittautunut kotimaisen ohjelmisto- ja peliteollisuuden menestyskonseptiksi[1]. Myös musiikki- ja elokuva-alat perustuvat yhä vahvemmin oikeuksien lisensiointiin perinteisen tallennelevityksen sijasta.

Mitä enemmän lehtien kustannustoiminta siirtyy painetuista lehdistä digitaaliseen julkaisemiseen, sitä tärkeämpi lisensiointipohjainen ansaintamalli tulee olemaan myös kustannusalalle. Ehdotettu 11 artikla on tärkeä kustannustoiminnan tulevaisuuden kannalta.

Käynnissä olevissa Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission trilogi-neuvotteluissa haetaan ratkaisua siihen, kuinka lyhyitä tekstiotteita uusi oikeus koskee. Medialiitto pitää esillä olevista vaihtoehdoista parhaimpana parlamentin kantaa, jonka mukaan suoja ei koske ”yksittäisiä sanoja sisältäviä hyperlinkkejä”. Parlamentti on perustellut tarkemmin kantaansa 11.1.2019 julkistamallaan tiedotteella[2]. Toivoisimme eduskunnan tukevan parlamentin kantaa.

Suomen kielteinen kanta palvelee yhdysvaltalaisten teknoyritysten etuja

Googlen ja Facebookin intressissä on välttyä maksamasta korvauksia julkaisuista ja tekstiotteista, joita ne palveluissaan välittävät. Suomen kielteinen kanta lehtijulkaisujen suojaan palvelee ennen kaikkea yhdysvaltalaisten teknojättiläisten liiketaloudellisia etuja.

Parhaillaan on käynnissä Euroopan laajuinen direktiivin vastainen kampanja, jossa pelotellaan kansalaisten tiedonsaannin heikkenevän, jos 11 artikla hyväksytään.

Oxfordin yliopiston Reuters Instituten selvityksen mukaan 70 prosenttia suomalaisista käyttää medioiden omia uutissivustoja väylänään verkkouutisiin[3]. Myös hakukoneilla haetaan tyypillisemmin tiettyä verkkosivustoa (17 prosenttia) kuin yksittäisiä uutisjuttuja (10 prosenttia). Näiden faktojen valossa on vaikea nähdä, miten direktiivi tulisi heikentämään kuluttajien tiedonsaantia.

---

[1] Jari Muikku: Direct Copyright Revenue Streams in Creative Industries in Finland. The Finnish Copyright Society 2018.

[2] http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190111IPR23225/q-and-a-on-the-draft-digital-copyright-directive

[3] Uutismedia verkossa 2018. Reuters Institute Digital News Report, Suomen maaraportti. http://tampub.uta.fi/handle/10024/103750

Isompi riski kansalaisten tiedonsaannille on, jos ammattimaisen suomalaisen journalismin edellytykset kuihtuvat.

Suhtautumisessa lehtijulkaisujen suojaan on kyse paitsi markkinoiden pelisäännöistä, myös arvovalinnasta. Jos Suomi näkee tärkeäksi kotimaisen vapaan lehdistön ja sivistyksen, Suomi tukee direktiivin 11 artiklaa.

Muut Suomen kannasta poikkeavat kommenttimme ilmenevät lausunnon liitteestä.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Satu Kangas
johtaja, elinkeinopolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenyrityksemme edistävät sananvapautta, kotimaista kulttuuria ja demokratiaa tuottamalla suomalaisille laadukkaita mediatuotteita ja -palveluja. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme lähes 650:tä yritystä, jotka työllistävät noin 20 000 henkilöä ja tuottavat 4,5 miljardin euron liikevaihdon.

LIITE:

Arvokuilusäännös (13 artikla)

Niin sanottu arvokuilusäännös velvoittaa sosiaalisen median yhtiöt hankkimaan lisenssit tekijänoikeussuojatuille sisällöille, jotka kuluttajat lataavat palveluun ja jotka palvelu välittää aktiivisin toimin yleisön saataville.

Medialiiton mielestä Suomen tulisi ehdotuksen jyrkän vastustamisen sijasta pyrkiä ratkaisuun, joka edistäisi sisältöjen lisensiointia sosiaalisen median palveluissa ja korvausten maksamista oikeudenhaltijoille. Pohjoismainen sopimuslisenssimalli voisi yhden luukun periaatteena tarjota tähän ratkaisun ja tuoda oikeusvarmuuden myös palvelun tarjoajalle – yksi lisensiointisopimus kattaisi sopimuslisenssisäännöksen nojalla kaikki saman alan oikeudenhaltijoiden oikeudet.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on aiemmin katsonut, että tekijänoikeus-lainsäädännön tulee mahdollistaa tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin saatavuus ja tekijänoikeusmarkkinoiden kehitys, jotta sekä kuluttajat että tekijänoikeuden haltijat voivat hyötyä kehityksestä (LiVL 29/2016 vp). Myös sivistysvaliokunta on linjannut pitävänsä erittäin perusteltuna sitä, että komissio arvioi erilaisten välittäjiksi katsottujen palveluiden rooleja ja tarvittaessa etsii keinoja, joilla oikeudenhaltijat saisivat osansa palveluista kertyvistä tuloista (SiVP 105/2017 vp).

Suomen kielteinen kanta arvokuilusäännökseen palvelee yhdysvaltalaisten sosiaalisen median yritysten etuja (Facebook, Twitter, YouTube ym.). Suomen ei tulisi kumarrella Piilaaksoon päin, vaan huolehtia kansallisista talous- ja kulttuurieduistaan digitaalisessa alustataloudessa - suomalaisten luovien alojen yritysten elinvoimaisuudesta ja tekijöiden työllistymismahdollisuuksista.

Kaupallinen tekstin- ja tiedonlouhinta (3a artikla)

Medialiitto ei kannata 3a artiklassa ehdotettua oikeudenrajoitusta kaupalliseen tekstin- ja tiedonlouhintaan. Vähintäänkin lehdet ja kirjat tulisi sulkea pois rajoitussäännöksen soveltamisalasta.

Tekstin- ja tiedonlouhinta (eli kopiointi) lehtien ja kirjojen sisällöistä kaupallisessa tarkoituksessa tulisi olla mahdollista vain oikeudenhaltijoiden kanssa tehtävien lisenssisopimusten pohjalta. Suomessa Kopiosto ry on lisensioinut tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvaa louhintaa tekijöiden ja kustantajien puolesta. Lisensiointimekanismi on siis jo olemassa.

Jos jokin yritys haluaa hyödyntää toisen yrityksen investointeja omassa liiketoiminnassaan, kysymys on yritysten välisistä kaupallisista eduista. Tämä peruskuvio ei muutu, vaikka hyödyntäminen pohjautuisi tekoälyteknologian käyttöön. Kaupallisesta sisältöjen hyödyntämisestä tulisi sopia.